

Diarienummer **U2021/00554**
Nätverket unga för tillgänglighet

Yttrande
2021-06-11

Betänkande av SOU 2021:3: Skolbibliotek för bildning och utbildning (Diarienummer U2021/00554)

Sammanfattning

Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDUF) är en del av Nätverket unga för tillgänglighet och tillsammans med vårt moderförbund Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) vill vi lyfta att hänsyn ska tas till barn och unga som använder teckenspråk. Hörselskadade och döva elever behöver ett ändamålsenligt skolbibliotek där man har målgruppen i åtanke vid inköp av medier och vid utformningen av lokalen och informationen. Eleverna behöver få böcker, boktips och information med mera visuellt eller genom teckenspråk för att främja deras intresse och språkliga förmåga. Efter kunskapslyftet av läraryrket har vi uppmärksammat att betydelsen av teckenspråkskompetens hos anställda bortprioriterat gentemot att de har en yrkesexamen, resultatet har blivit en ogynnsam lärandemiljö för hörselskadade och döva elever. Teckenspråkskompetens hos skolbibliotekarie understödjer att eleverna kan ta till sig vad ett skolbibliotek erbjuder dem.

4 - Erbjuder alla elever ändamålsenliga skolbibliotek

För att hörselskadade och döva elever ska få ett ändamålsenligt skolbibliotek behöver man komma ihåg teckenspråk och det visuella. I språklagen (2009:600) jämförs teckenspråk med de nationella minoritetsspråken och det går att läsa ”9 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket.”. Det är trots det otydligt vem som bär ansvar att teckenspråkig litteratur finns samordnat, bevarat och tillgängligt – skolbibliotek avsedda för döva och hörselskadade bör innefatta detta uppdrag för att säkerhetsställa att eleverna får adekvata resurser.

En del av att skapa ett ändamålsenligt och attraktivt skolbibliotek för döva och hörselskadade barn är att ha dem i sikte när det kommer till inköp av medier. Det behöver finnas skönlitterära böcker med döva och hörselskadade barn och vuxna i huvudrollen för erbjuda dem möjlighet till att identifiera sig själva och känna att litteraturen (även) är för dem. Likaväl är det viktigt att böckerna i sig är rimliga nivå för barnen så deras språkliga förmåga stärks, för att väcka nyfikenhet kan en nyckel vara ”silent books” (böcker med enbart bilder i) och för nybörjare både i teckenspråk och svenska är böcker som har tecken i sig bra.

Det visuella och teckenspråk är också av vikt att tänka på vid informationen som ges i skolbiblioteket. Exempelvis är det bra när boktips ges på teckenspråk antingen genom direktkommunikation eller att det är förinspelat och kan bli tillgängliga för eleverna genom en

QR-kod. Det visuella är också viktigt när det gäller information inne i lokalen. De skyltar som har ord ska gärna kompletteras med en bild eller med ett tecken från teckenspråk som förklarar ordet. Se de två bilderna nedan för exempel hur knubbar kan se ut för att underlätta för eleverna:

INSEKTER

6 - Främja kompetensen inom skolbiblioteken

De förslag som lyfts att göra en satsning på yrkeskompetens för skolbibliotekarie får inte gå ut över teckenspråkskompetensen som måste finnas på skolbibliotek avsedda för döva och hörselskadade elever. Det är viktigt för barn och ungdomar att få kommunikation direkt på sitt eget språk och direkt med bemanningen på skolbiblioteken. I språklagen (2009:600) går att läsa ”14 § [...] 2. den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket.” och skolbibliotek bär en stor roll för att stärka elevers språkliga förmåga.

Vi har sett att det kunskapslyftet som gjordes för lärare har kostat att viktig teckenspråkskompetensen blir nedprioriterat och i vissa fall inte alls beaktade i jämförelse med en yrkesexamen. Det är elever som blir drabbade i situationen när de får använda tolk i undervisningen samt lärarna inte har kompetens kring döva. Att inte få ha förståelig direktkommunikation med sin lärare ger en märklig och utsatt situation för hörselskadade och döva elever, eftersom det förutsätter att tolken i sin översättning av språk besitter de pedagogiska färdigheterna läraren har.

Förarbetet till skollagen har visat på skolbiblioteken har en viktig roll för att stimulera elevers intresse för läsning och litteratur (Prop. 2009/10:165 s. 284.). Det är viktigt att döva barn får boktips, högläsning och undervisning på sitt eget förstaspråk av anledningen att de ska få denna gynnsamma stimulans. Det är då inte att föredra att använda tolk eftersom direktkommunikationen är ovärderlig för att skapa och bibehålla ett intresse, bemöta eleverna på deras nivå och lyssna till deras aktuella behov.

Juni Sowell

Förbundsordförande
Sveriges Dövas Ungdomsförbund

Åsa Henningsson

Förbundsordförande
Sveriges Dövas Riksförbund